

Tornar-s'hi

El verb *tornar* és un dels que ha adquirit noves significacions amb l'adjunció de partícules pronominals, les quals, de primitius representants d'uns complements del verb han passat, gradualment, a formar part integrant del significat d'aquest.

Així, els conjunts *tornar-se'n*, *tornar-hi* i *tornar-s'hi*, formats amb el verb *tornar*, es pot dir que són autèntiques locucions verbals, que tenen un significat altre que el que resultaria d'afegir al significat del verb *tornar* el dels complements que podrien ésser representats pels pronoms que l'acompanyen.

L'ús d'aquests conjunts o locucions és ben viu i normal i no l'hem pas après als diccionaris, encara que aquests el confirmin. Diem —i ara no fem servir cap plural de modestia— *Ens en tornàvem a les dotze*, *Si els escarmenten no hi tornaran* i *Si els ataquen s'hi tornaran*.

Ben mirat, però, potser el nostre plural no té l'amplitud que caldria, que seria de desitjar. Perquè observem que hi ha qui ignora, o que ha oblidat, l'ús de la locució *tornar-s'hi*, en lloc de la qual recorre a *tornar-se'n* o qui sap si a una frase calçada del castellà. Ho diem així, perquè la frase sentida a un locutor d'una de les emissores que radien programes en català, parlant d'una agressió repel·lida, tant podia ésser *Se'n va tornar* com *Se'm va tornar* (la *n* i la *m*. tenen el mateix valor davant una *v* pronunciada *b*). En qualsevol dels dos casos, el fet és lamentable. L'existència de *tornar-s'hi* no pot ésser ignorada per un professional de l'ús del llenguatge.

Tant el Diccionari Fabra com el de l'Enciclopèdia reconeixen l'existència de *tornar-s'hi* com a locució verbal, que no pot ésser usada, per tant, sense l'adjunció del conjunt pronominal *s'hi*. És tanmateix evident que *tornar-s'hi* és la reducció de *tornar-se contra algú*.

I podem preguntar-nos, és encara possible l'ús de la frase primitiva? El de la frase popular, certament, l'evita sistemàticament i, si tant li convé, recorre a termes en aposició: *No s'hi tornarà, no, contra aquests!*, en què es podria dir que *contra aquests* duplica la partícula *hi*, que hauria recuperat per tant part de la seva funció primitiva.

Però com que la locució *tornar-s'hi* és el resultat, com hem dit, d'un procés gradual, tampoc no gosàriem afirmar categòricament que ja no és lícita una construcció com és ara *En aquelles circumstàncies, aquells pobres infeliços no van gosar tornar-se contra un enemic tan poderós*.

Albert Jané